

III. PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA

Paweł Czechowski, *Proces dostosowania polskiego prawa rolnego i żywnościowego do prawa Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Twigger S.A., Warszawa 2001, ss. 376.

Dostosowanie polskiego prawa do prawa wspólnotowego jest procesem w toku. Jest to proces trudny i z różnych względów skomplikowany. Stwierdzenie to dotyczy zwłaszcza działań dostosowawczych w zakresie prawa rolnego i żywnościowego, obejmujących jednakże znaczną część regulacji wspólnotowych. Wprawdzie wiele regulacji prawnych z prawa wspólnotowego zostało już przejętych do naszego porządku prawnego, ale również wiele należy jeszcze transponować. Z tego względu z zadowoleniem należy odnotować opublikowanie recenzowanej książki. Jest to pierwsza w polskiej literaturze monografia, która w tak szerokim zakresie prezentuje prawne aspekty działań dostosowawczych. Nie można przy tym odmówić P. Czechowskiemu (pełniącemu funkcję przewodniczącego powołanego w 1994 r. Zespołu Ekspertów ds. Harmonizacji Prawa Polskiego z Prawem Wspólnot Europejskich) kompetencji w doborze zagadnień i w formułowaniu ocen.

Nie było oczywiście możliwe przedstawienie w pracy, w sposób wyczerpujący, całości problematyki dostosowawczej we wskazanej materii. Jest ona bowiem zbyt rozległa, charakteryzuje się dużą dynamiką zmian. Dlatego podzielić należy decyzję Autora o zaprezentowaniu jedynie jej zarysu, ukazaniu istoty procesów dostosowawczych. Z tego samego względu uzasadnione jest także nadanie rozważaniom charakteru analityczno-przeładowego. W niezbędnym zakresie rozważania te mają – co zrozumiałe – charakter prawno-porównawczy. Stan polskiego prawa analizowany jest zawsze na tle uprzedniej prezentacji regulacji wspólnotowych. Takie założenia badawcze są najbardziej użyteczne pod względem poznawczym i praktycznym.

Normatywny obszar badawczy pracy jest niezwykle szeroki. Autor najpierw przedstawia ogólne zagadnienia dotyczące wspólnej polityki rolnej, prawnych podstaw procesu dostosowawczego oraz negocjacji w obszarze „Rolnictwo” (rozdz. I - III), a następnie przechodzi do omówienia zagadnień szczegółowych. Za uzasadnioną, zgodną z aktualnymi tendencjami rozwoju WPR, należy uznać kolejność ich prezentacji: od rozwoju obszarów wiejskich, poprzez politykę strukturalną i rynkową oraz reguły konkurencji i pomoc publiczną w rolnictwie (rozdz. IV - VIII) do kwestii z zakresu prawa żywnościowego (rozdz. IX - X). Całość rozważań zamyka rozbudowane, bogate we własne przemyślenia, oceny i wnioski, *Zakończenie*. Układ treści pracy jest – jak widać – konsekwentny i przejrzysty.

Nie sposób w ramach recenzji ustosunkować się do wszystkich problemów poruszonych w książce. Większość z nich wymagałaby zapewne opracowania monograficznego. Warto jednakże zwrócić uwagę na kilka kwestii zasadniczych.

Słusznie Autor, gdy chodzi o kwestie natury ogólnej, ujmuje wspólną politykę rolną jako jeden z zasadniczych, obok Układu Europejskiego, wyznaczników zmian polityki rolnej i prawa rolnego w Polsce. Zasadnie też wskazuje na konieczność dostosowania prawa polskiego do prawa europejskiego w zakresie umożliwiających uzyskanie przez nasz Kraj w niedalekiej już przyszłości członkostwa w Unii Europejskiej. Wymaga ono rozstrzygnięcia bardzo wielu różnorodnych problemów oraz wydania ogromnej liczby aktów prawnych. Inna rzecz, że – jak zauważa – samo uzyskanie członkostwa nie będzie oznaczało zakończenia procesów dostosowawczych. Podzielić należy zgłoszoną przez Autora wątpliwość co do możliwości implementowania do naszego porządku prawnego dyrektyw dotyczących rolnictwa do końca 2002 roku.

Zasadna jest również ogólna ocena polskiego stanowiska negocjacyjnego w obszarze „Rolnictwo”, w tym zwrócenie uwagi na dominację problematyki rynkowej. Patrząc zaś przez pryzmat tego stanowiska, sprostanie wymogom standardów wspólnotowych, jak zaznacza Autor, nie będzie łatwe. Dlatego zamknięcie negocjacji w omawianym zakresie wymaga prowadzenia długotrwałej wymiany informacji i uzgodnienia stanowisk (s. 81). Brak zaś konsensusu w rokowaniach w ob-

szarze „Rolnictwo” może, zgodnie z powszechną opinią, oddalić o kilka lat moment przyjęcia Polski do Unii Europejskiej.

Zasadniczą część recenzowanej pracy stanowi oczywiście przegląd polskiej regulacji prawnej z zakresu prawa rolnego i żywnościowego przeprowadzony z punktu widzenia procesów dostosowawczych. Składa się nań nie tylko ogólne przedstawienie treści ustaw lub ich projektów, ale także dokonanie ich oceny właśnie z punktu widzenia zgodności z prawem wspólnotowym. Swoboda, z jaką Autor porusza się po tak rozległym materiale normatywnym, wręcz imponuje.

Zapewne dążeniem do dostarczenia Czytelnikowi w miarę pełnego przeglądu procesu dostosowawczego w omawianym zakresie, jeszcze przed zamknięciem negocjacji w obszarze „Rolnictwo”, można tłumaczyć pewne nieścisłości o charakterze bardziej technicznym niż merytorycznym. Dla przykładu, powoływany przez Autora projekt ustawy o regulacji rynku skrobi ziemniaczanej (s. 243) został uchwalony 11 stycznia 2001 r. (Dz. U. Nr 11, poz. 83).

Wspólnotowy akt prawny nr 159/72 dotyczący modernizacji gospodarstw rolnych nie jest rozporządzeniem (s. 140), lecz dyrektywą (co Autor poprawnie podaje w innych częściach pracy). Nie jest prawdą, że w ramach systemu rent strukturalnych gospodarstwo rolne może być przekazane tylko w formie darowizny lub sprzedaży (s. 147), skoro już sama ustawa wymienia formę dożywocia. Nie obowiązuje obecnie rozporządzenie nr 952/97 w sprawie grup producentów i stowarzyszeń grup (s. 187), gdyż zostało ono uchylone przez art. 55 rozporządzenia nr 1257/99. Nie są to jednak mankamenty, które podważyłyby pozytywną ocenę tej części pracy. Trzeba zaś dodać, że niektóre kwestie są przez Autora wydatnie pogłębione. Tytułem przykładu można tu wymienić rozważania dotyczące regulacji statusu gospodarstw rodzinnych czy konkurencji w rolnictwie.

Na odnotowanie zasługują przemyślenia, oceny i wnioski zawarte w *Zakończeniu*. Odnoszą się one do różnych aspektów procesów dostosowawczych, ale mają już bardziej ogólny charakter. W szczególności podzielić należy twierdzenie, że okres minionego dziesięciolecia nie był należyście wykorzystany do prowadzenia profesjonalnej kampanii informacyjnej o wspólnej polityce rolnej i działaniach dostosowawczych, skierowanej do społeczności wiejskiej. Słusznie zatem Autor proponuje ulepszenie działań informacyjnych, zwłaszcza tych kierowanych bezpośrednio do samych zainteresowanych. Zasadnie również wskazuje na wpływ stanowiska negocjacyjnego w obszarze „Rolnictwo” na kierunki rozwoju naszego ustawodawstwa rolnego, w tym na słabość regulacji dotyczącej problematyki strukturalnej.

Cenne są ogólne uwagi dotyczące samego procesu legislacyjnego, a zwłaszcza poddanie pod dyskusję dotychczasowego przebiegu procesu dostosowawczego jedynie poprzez wydawanie aktów prawnych rządu ustawy. Zasadnie P. Czechowski określa przyjęty przez Polskę proces dostosowania prawa jako proces tzw. twórczej adaptacji połączonej z synchronizacją z obowiązującym krajowym porządkiem prawnym. Będzie on, co do prawa rolnego i żywnościowego, następował jeszcze przez długi czas. Dotychczas przyjęte lub projektowane regulacje prawne są, jak zauważa Autor, w większości zgodne z prawem wspólnotowym.

Niewątpliwie opracowanie monografii dotyczącej procesu dostosowania prawa rolnego i żywnościowego do prawa Unii Europejskiej nie było zadaniem łatwym. Autor to zadanie wykonał należyście. Dostarczył Czytelnikowi książkę bardzo aktualną i potrzebną, dającą możliwość wyrobienia własnego sądu o działaniach dostosowawczych, a także o kierunkach rozwoju legislacji prawnorolnej. Ustalenia w niej zawarte mogą być wykorzystane w trakcie negocjacji akcesyjnych. Z tych wszystkich względów zasługuje ona na bardzo pozytywną ocenę.

Roman Budzinowski